

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Een illusie armer: Einde van de Catalaanse afscheiding

Holman, O.

Publication date

2017

Document Version

Final published version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Holman, O. (null). (2017). Een illusie armer: Einde van de Catalaanse afscheiding., Clingendael Institute. <https://spectator.clingendael.org/nl/publicatie/een-illusie-armer-einde-van-de-catalaanse-afscheyding>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

ANALYSE — EUROPESE ZAKEN

EEN ILLUSIE ARMER: EINDE VAN DE CATALAANSE AFSCHIEDING

17 OCT 2017 - 11:49

← TERUG NAAR ARCHIEF

SHARE

Om maar direct met de deur in huis te vallen: het onafhankelijkheidsstreven van een minderheid van de Catalaanse bevolking is een halt toe geroepen en van afscheiding zal voorlopig geen sprake zijn. Daar heeft het even, en met name rond het referendum van 1 oktober jl., niet naar uitgezien. Beeldvorming en de manipulatie daarvan kregen kortstondig de overhand, maar nog geen week later waren de rollen al omgedraaid en kregen juridische, internationaal politieke en economische argumenten de overhand. Wat zijn de verklaringen voor deze dramatische omkering?

De aanloop naar het referendum op de eerste zondag van oktober nam zijn aanvang in regionale en nationale verkiezingen twee jaar geleden. Het begon in september 2015, met de regionale verkiezingen voor het Catalaanse parlement. De uitslag liet zien dat een meerderheid van de bevolking op partijen had gestemd die tegen onafhankelijkheid waren.

Als gevolg echter van het Spaanse districtenstelsel kregen de partijen die wel afscheiding nastreefden een meerderheid in het parlement. ^[1] Deze laatste groep van partijen vormde een bonte coalitie van rechtse en uiterst linkse partijen en bewegingen die feitelijk slechts één doelstelling gemeen hadden: het organiseren van een referendum over de onafhankelijkheid van Catalonië.

Overigens kon deze regeringscoalitie pas tot stand komen nadat de politiek leider van de grootste groepering *Junts pel Sí*, Artur Mas, wegens vermeende betrokkenheid bij corruptieschandalen was vervangen door de nu alom bekende en in brede kring verguisde Carles Puigdemont. De kleinere regeringspartij, de *CUP*, werd en wordt in de Spaanse pers consequent als antisysteempartij aangeduid, hetgeen een zeker licht laat schijnen op de ideologische uitgangspunten van deze beweging.

Het heeft er alle schijn van dat de fragiele coalitie op de been is gebleven in de hoop gebruik te kunnen maken van een historische opportuniteit. In Madrid verloor de *Partido Popular* (PP) namelijk in december 2015 zijn meerderheid in de Spaanse *Cortes*. Pas na lange en moeizame onderhandelingen kwam een minderheidsregering onder leiding van Mariano Rajoy tot stand met voor Spaanse begrippen unieke gedoogsteun van de sociaaldemocratische PSOE en de centrumrechtse Ciudadanos (C's). De politiek kwetsbare Rajoy, zo werd in de Catalaanse deelregering – de *Generalitat* – gespeculeerd, zou toegeeflijker worden naarmate de dreiging van een afscheidingsreferendum zou aanzwellen. Uiteindelijk zou hij moeten ingaan op de Catalaanse eis voor meer autonomie. Meer autonomie zou bovendien de meer radicale elementen in de gelegenheidscoalitie kunnen pacificeren, althans voorlopig.

Een gevaarlijke strategie zo bleek alras want nadat het referendum werd afgekondigd, weigerde Rajoy de door hem eerder als mogelijkheid geopperde dialoog aan te gaan. De alom als halsstarrig en tamelijk rigide gekwalificeerde politicus stak zijn hakken in het zand. En zo ontstond een patstelling tussen twee kampen die beide in hun eigen retoriek gevangen zaten. Rajoy beriep zich op de Spaanse grondwet en het illegale karakter van het referendum en Puigdemont speelde het spel van de democratische weg naar nationale zelfbeschikking. In deze context werd op 1 oktober het 'illegale' referendum gehouden.

De teloorgang van 'het proces'

De rest is geschiedenis, is men in dit soort situaties geneigd te schrijven. Niets is echter minder waar. De regering-Rajoy stuurde nationale politie-eenheden en leden van de *guardia civil* naar Catalonië om te voorkomen dat het – inmiddels door het Spaanse Constitutionele Hof onwettig verklaarde – referendum zou plaatsvinden. Dit leidde tot confrontaties met stemlustige Catalanen. Van tevoren had de Nederlandse leider van het *ad hoc* samengestelde waarnemingsteam, de oud-diplomaat Daan Everts, gesteld dat als er één kogel zou worden afgevuurd door de politie de zaak drastisch uit de hand zou kunnen lopen.

Alom werd schande gesproken van het feit dat onschuldige mensen die niets anders beoogden dan hun democratische grondrecht te verzilveren, door politieagenten werden neergeknuppeld. Bron: Sasha Popovic / Flickr

Welnu, er werden geen schoten gelost anders dan met rubber kogels, maar er werden wel klappen uitgedeeld. En dit kreeg in de loop van de zondag en de dagen daarna maximale aandacht in de sociale media en in de meer serieuze internationale berichtgeving. Alom werd schande gesproken van het feit dat onschuldige mensen die niets anders beoogden dan hun democratische grondrecht te verzilveren, door politieagenten werden neergeknuppeld. Verwijzingen naar het Franco-regime waren niet van de lucht en in de loop van de dag nam het aantal ziekenhuisopnames het iconische getal van 900 aan.

Een en ander werd propagandistisch maximaal uitgebuit door Puigdemont en zijn onafhankelijkheidsstrijders. Elke schram of blauwe plek kreeg de proporties van onherstelbaar lichamelijk letsel en de berichtgeving hierover verspreidde zich over de wereld. Ook in Nederland liet men zich niet onbetuigd. Correspondenten en commentatoren spraken hun verontwaardiging uit en nog afgelopen week werd in het debat met de minister-president over de aanstaande bijeenkomst van de Europese Raad gewag gemaakt van het 'gewelddadig optreden van de Spaanse politie'. In werkelijkheid viel het aantal ernstige gevallen op de vingers van één hand te tellen.

In de loop van de week na het referendum begon de stemming langzaam te kenteren. Op de zondag van 8 oktober vond een massale demonstratie tegen onafhankelijkheid plaats, de eerste manifestatie van onvrede tegen 'het proces'. Volgens de organisatoren waren maar liefst 900.000 tegenstanders komen opdagen, een getal even iconisch en overdreven als de 900 gewonden van de *independentistas*.

Beeldvorming heeft een belangrijke rol gespeeld op en naar aanleiding van beide zondagen. In het geval van de tweede zondag werd zelfs de Peruaanse Nobelprijswinnaar voor de literatuur, Mario Vargas Llosa, van stal gehaald. Het resultaat mocht er zijn. Plotsklaps hadden de tegenstanders van onafhankelijkheid de wind in de zeilen. Dit kreeg in de loop van de afgelopen week een verdere materiële basis.

De mislukte *golpe a la democracia*

De deels valse romantiek van het afscheiden kreeg de afgelopen week op meervoudige wijze het deksel op de neus. In de *eerste plaats* werd steeds duidelijker dat het Catalaanse bedrijfsleven zich niet alleen zorgen maakte over de politieke gebeurtenissen, maar daar ook al hun consequenties uit had getrokken. Steeds meer banken en (industriële) ondernemingen kondigden hun vertrek uit Catalonië aan. Internationale kredietverschaffers aan Catalaanse bedrijven spraken zich uit over de risico's verbonden aan de onzekere politieke situatie.

En steeds meer rapporten verschenen over de mogelijke economische consequenties van een Catalaanse afscheiding voor groei en werkgelegenheid van de regionale economie. Volgens het doorgaans betrouwbare Spaanse dagblad *El Pais* zouden al meer dan 40 van de grootste bedrijven een verplaatsing van hun hoofdkantoor hebben aangekondigd en daaraan hebben toegevoegd dat een en ander definitief is.

Wat men ook van deze ontwikkeling moge vinden – men kan zeggen dat het pure retoriek betreft, dat de soep niet zo heet gegeten zal worden, dat deze bedrijven hun dreigementen wel wat eerder kenbaar hadden kunnen maken – feit is dat het menigeen binnen het kamp van de onafhankelijkheidsstrijders niet onberoerd heeft gelaten.

In de *tweede plaats* hebben de *independentistas* ingezet op de sympathie en steun van de internationale publieke opinie en op de bereidheid van (met name) de Europese Unie om te bemiddelen in het conflict met de nationale regering. Dit is achteraf een groteske misrekening gebleken. De publieke opinie richtte zich alras op andere zaken en de relevante Europese instellingen en Europese regeringsleiders schaarden zich massaal achter de Spaanse grondwet en daarmee *de facto* achter premier Rajoy. Nog op 6 oktober jl. verklaarde Commissievoorzitter

Juncker dat hij geen behoefte had aan 98 lidstaten en dat hij zich volledig achter de Spaanse grondwet schaarde.

Afscheiding is geen issue meer, anders dan in de hete hoofden van radicale separatisten

Meer in het algemeen vestigen de (internationale) media nu wel de aandacht op de keerzijde van een eventuele onafhankelijkheid. De afscheidingsbeweging wordt in ieder geval binnen Spanje en ook onder grote delen van de Catalaanse bevolking als *golpe a la democracia* beschouwd, oftewel een greep tegen de democratie. [2]

In de *derde plaats* heeft de sluimerende onenigheid binnen het kamp van de onafhankelijkheidsstrijders zich de afgelopen week virulent gemanifesteerd. Puigdemont hield op dinsdagavond 10 oktober een toespraak waarin hij enerzijds de Catalaanse onafhankelijkheid verklaarde en anderzijds stelde de consequenties van deze verklaring te willen uitstellen. In de tussentijd zouden onderhandelingen met Madrid moeten worden gevoerd teneinde tot een vreedzame oplossing te komen. Deze volstrekt onduidelijke en verwarring zaaiende verklaring was tegen het zere been van coalitiegenoot *CUP*. Deze eiste op hoge poten een veel eenduidiger verklaring van de premier.

Tegelijkertijd voltrok zich op nationaal niveau een tegenovergestelde beweging. De drie belangrijkste partijen in het Spaanse parlement – PP, PSOE en C's – bundelden de krachten en bereikte een akkoord over de te volgen procedure. Dit houdt in dat een meerderheid in de *Cortes* zich akkoord verklaart met het inwerking stellen van artikel 155 van de Spaanse grondwet. Tenzij Puigdemont eenduidig verklaart dat de Catalaanse deelregering geen onafhankelijkheid nastreeft, zal de Spaanse nationale regering via artikel 155 de macht overnemen van de deelregering en daarmee de regionale autonomie tijdelijk buiten werking stellen.

Hoe nu verder?

Op het moment van afronden van dit artikel (zondag 15 oktober) was nog onduidelijk hoe de deelregering bij monde van Puigdemont zou reageren op een soort van ultimatum van de nationale regering. Uiteindelijk doet deze reactie (of wellicht het achterwege blijven daarvan) niets af aan de volgende conclusie: afscheiding is geen issue meer, anders dan in de hete hoofden van radicale separatisten. Wat dan wel?

Zoals gezegd zal artikel 155 van de Spaanse grondwet worden ingeroepen. Aangekondigd is dat het buiten werking stellen van de Catalaanse autonomie op prudente wijze zal geschieden, d.w.z. zonder excessief machtsvertoon. We moeten afwachten wat hiervan bewaarheid wordt of kan worden (dit is deels natuurlijk afhankelijk van de reacties in Catalonië). In ieder geval zal artikel 155 betekenen dat nieuwe verkiezingen zullen worden uitgeschreven voor Catalonië. De Catalaanse burgers kunnen zich dan uitspreken door op pro- of anti-afscheidingspartijen te stemmen. De verwachting (en hoop) is dat een meerderheid zich zal uitspreken tegen onafhankelijkheid.

'Jonge stoottroepers van het Catalaanse nationalisme zullen na een paar dagen terugkeren in de schoot van hun moeders'. Bron: Sasha Popovic / Flickr

Het eerder gememoreerde nationale akkoord tussen PP en PSOE (en C's) behelst echter ook een tweede element: de hervorming van de Spaanse grondwet. Hier doen zich twee problemen voor. Een eventuele grondwetswijziging gaat over veel meer dan de autonomie van Catalonië. De grondwet stamt uit 1978, d.w.z. vlak na de democratische transitie, en is derhalve enigszins gedateerd. Zo heeft het koningspaar van Spanje momenteel twee dochters. Als daar binnenkort onverhoopt een broertje bij komt, dan is hij de wettige troonopvolger.

Activering van artikel 155 van de Spaanse grondwet zal in Catalonië een tijdelijke geweldsspiraal veroorzaken

Dit deel van de Spaanse grondwet is niet meer van deze gender-neutrale tijd en daar zijn ook de meeste Spanjaarden het over eens. Een dergelijke hervorming (met bijvoorbeeld – en voor sommigen belangrijker – een andere rol voor het senaat of een ander kiesstelsel) gaat lange tijd duren en moet liefst met een zo groot mogelijke consensus worden geaccordeerd. Aangezien een andere autonomie-status van Catalonië slechts een onderdeel van dit proces is, zou een aparte, al dan niet provisorische, regeling tussen Madrid en Barcelona vastgelegd moeten worden.

En hier doet zich het tweede probleem voor: hoe moet dit streven naar meer autonomie precies vorm krijgen en hoe zullen andere regio's reageren op een nog meer geprivilegieerde positie van Catalonië binnen het multinationale Spanje?

Hoe het ook zij, het valt te vrezen dat activering van artikel 155 een tijdelijke geweldsspiraal zal veroorzaken. De voornamelijk jongere aanhangers van een onafhankelijk Catalonië zullen zich bedrogen voelen door Madrid, maar ook door de *Generalitat* in de persoon van Puigdemont. Zij zullen de straat opgaan om hun eisen desnoods met geweld af te dwingen. Deze middenklasse-kinderen zullen zich beroepen op de steun van de 'arbeiders' in hun patriottisch-socialistische retoriek, zonder waarschijnlijk te beseffen dat deze 'arbeiders' als eerste de negatieve gevolgen van onafhankelijkheid zullen ondervinden. Deze jonge stoottroepers van het Catalaanse nationalisme zullen na een paar dagen terugkeren in de schoot van hun moeders, voor een voedzame maaltijd en een warme douche. Om vervolgens de draad van hun studie weer op te pakken. Het is om meerdere redenen te tragisch voor woorden. Maar zoveel is duidelijk: het doel van een onafhankelijke Catalaanse staat is momenteel verder weg dan ooit.

-
1. Zie mijn bijdrage aan, toen nog, [Internationale Spectator van 7 oktober 2015](#)
  2. Als variant op staatsgreep (*golpe de estado*).

AUTEURS

Otto Holman

Universitair hoofddocent
Internationale Betrekkingen en
Europese Politiek aan de Universiteit
van Amsterdam

GERELATEERDE PUBLICATIES

5 REACTIES

G. van der Graaf

do, 10/19/2017 - 16:49

Catalaanse afscheiding van Spanje: het einde van de afscheiding

Ik heb zelden een Nederlands artikel gelezen over dit onderwerp dat zo sterk afwijkt van de realiteit. Leest de auteur ook andere kranten dan alleen de sterk gemanipuleerde en niet-onafhankelijke kranten uit Madrid, zoals enkele Catalaanse kranten, waarvan sommige ook engelstalige artikelen bevatten? Het artikel is verre van evenwichtig en bevat tevens vele feitelijke onjuistheden. Ik weet niet of het veel zin heeft om daar verder in detail op in te gaan. De ontwikkelingen in Catalonië in de komende dagen of weken zullen laten zien dat het einde van de Catalaanse afscheiding absoluut niet aan de orde is. Integendeel, het zal de (Europese) internationale gemoederen nog een tijd lang en zeer intensief bezighouden. Juist omdat Europa haar kop zo in het zand steekt, helaas. De onafhankelijkheidsbeweging in Catalonië is niet van vandaag of gisteren: zij is al zo'n 7 jaar geleden begonnen na het fiasco van het Autonome Statuut. De beweging en de daaruit volgende politiek heeft haar eigen ritme, onafhankelijk van de recente politieke ontwikkelingen in Madrid en voor het grootste deel ook onafhankelijk van de economische crisis. Alhoewel het laatste er wel aan heeft bijgedragen, was de economische crisis niet de oorzaak. De voordracht van president Puigdemont in het Catalaanse Parlement van afgelopen 10 Oktober geeft een samenvatting waarom Catalonië onafhankelijk wil worden en hoe het zover is gekomen. Om de auteur en andere lezers een handje te helpen indien men de Catalaanse taal niet beheert, de Nederlandse vertaling kan hier worden gevonden: <http://vdgraaf.cat/wp/?p=858>

Gerber van der Graaf

Solsona

Catalunya

Paul van Halem

do, 10/19/2017 - 23:10

Catalonië

Dhr Holman lijkt dit artikel vanuit zijn luie stoel in Nederland geschreven te hebben zonder aan plaatselijke factfinding te doen. Een retourtje Barcelona had dit verhaal een stuk evenwichtiger kunnen maken.

De geschiedenis van een onafhankelijk Catalonie is iets ouder dan dhr Holman zelf is. Meer dan 10 eeuwen geleden diende het al als bufferstaat tegen de naar het noorden oprukkende Moren.

Nederland heeft daarna niet altijd een positieve rol gespeeld en de Catalanen in hun onafhankelijkheids streven nog wel eens laten zitten ondanks eerdere beloftes.

De geschiedenis van alleen al Barcelona bekijkend met als laatste wapenfeit de opstand tegen de militaire coup in de jaren 30, maakt het aanemelijk dat de wens op zelfbeschikking dieper zit dan dhr Holman ons doet geloven.

Helaas is er maar één conclusie voor uw stuk; prutswerk, meer dan een 3 is het niet waard.

Joris van Dijk

vr, 10/20/2017 - 06:34

Een uitstekend artikel wat...

Een uitstekend artikel wat het misbruik van de beeldvorming door de Catalaanse onafhankelijkheidsbeweging genadeloos blootlegt, en terecht ook wijst op de niet altijd even goede rol van de Nederlandse media daarin. Ik heb me idd ook wel afgevraagd waarom we toch weinig beelden van de 900 gewonden zagen

---

G. van der Graaf

vr, 10/20/2017 - 20:02

rapport verwondingen politiegeweld bij het stemmen op 1 Oktober

Gisteren, 19 Oktober, is het officiële medisch rapport gepubliceerd van het aantal gewonden door het gewelddadig politie optreden op 1 Oktober:

In totaal hebben zich 1.066 personen zich medisch moeten laten behandelen, waarvan 991 op 1 Oktober zelf en de rest de dagen daarna tot 4 Oktober. Daarvan was 10% ouder dan 65 jaar, 23 gewonden waren ouder dan 79 jaar en 2 gwonden waren 11 jaar. Vijf daarvan worden als zwaar gewond beschouwd, waarvan één persoon met een hartaanval die gereanimeerd moest worden en iemand die een rubberen kogel bij het oog kreeg. Bron: <https://www.vilaweb.cat/noticies/la-policia-espanyola-va-ferir-23-major...>

Er is meer dan genoeg beeldmateriaal van het gewelddadig politie optreden te vinden, waaronder geverifieerde verslagen van de internationale waarnemers tijdens het stemmen en de internationale pers. Het ontkennen van het politiegeweld op 1 Oktober is daarom met kwade opzet een

verdraaiing van de realiteit om politieke motieven, zoals wordt gedaan wordt door de PP partij en de spaanse media.

In een democratie zou er geen enkele gewonde door politie optreden mogen vallen om stemmen te voorkomen.

In een democratie is stemmen nooit illegaal.

Walter Griffioen

za, 04/14/2018 - 09:01

Clingendael

Mensen met geweld onderdrukken is niet goed.

De mensen van Catalonië zullen niet stoppen.

Lees eens wat anders dan El Pais meneer de expert.

UW NAAM

SUBJECT

REACTIE

NIEUWSBRIEF

Blijf op de hoogte van actuele ontwikkelingen in de wereldpolitiek.

Uw e-mailadres

Clingendael Spectator is sinds 1947 hét magazine voor internationale betrekkingen, gratis toegankelijk voor iedereen met belangstelling voor actuele ontwikkelingen in de wereldpolitiek

[ARCHIEF](#)   [DOSSIERS](#)   [OVER ONS](#)
[CONTACT](#)   [RICHTLIJNEN VOOR AUTEURS](#)
[BEOORDELINGSPROCEDURE](#)   [EVENEMENTEN](#)
[VACATURES & STAGES](#)

©2018 CLINGENDAEL

[PRIVACY
POLICY](#)

[COOKIES
ANBI](#)

[COOKIE
SETTINGS](#)